

Pintér Lajos
Würtz Ádám emlékére

Január

*Bennünk egy madár énekel,
éneke színes, szíves,
éneke édes, mint a méz.
Amely madár most égre kel,
lebuлл a fagyba, teste jég.*

Február

*Bennünk egy madár énekel,
éneke színes, szíves,
de künn a világ kín,
mondd, mi lesz, kismadár,
ha jön a jeges ár?*

Március

*Bennünk egy madár énekel,
éneke színes, szíves,
már nem csöpörész az eresz,
már nem pityereg a gyerek,
fölkendtek a szívek.*

Április

*Rügyet robbant Mátra, Pilis,
az április vidám, dilis,
bennünk egy madár énekel,
most bátor, égre kel,
tavaszi szél röpíti.*

Május

*Bennünk egy madár énekel,
éneke színes, szíves,
aki figyel, mágus:
fűből, bokorból nyulat varázsol,
lődd le, vizsla vizslatja, búsa parázsol.*

Június

*Bennünk egy madár énekel,
éneke színes, szíves,
énekórán olyan pofont kapsz,
hogy a madár nem énekel,
szekunda, hallgatni kell.*

Július

Most mint görögdinnyelé,
édes a nappfény,
most mint törökméz, sárga,
kipörögnek a gyerekek,
mint napraforgószemek, a világra.

Augusztus

Rád nevet az iskolatáska,
de úgy, hogy más ne lássa:
megyünk, maradunk, kérdi.
Most még maradunk,
tízíg aluszunk, nincs apelláta.

Szeptember

Szeptember: csupa emlék,
most volt január nemrég,
ha újra ifjú lennék,
bennem egy madár énekelne,
szívemen kitelelne.

Október

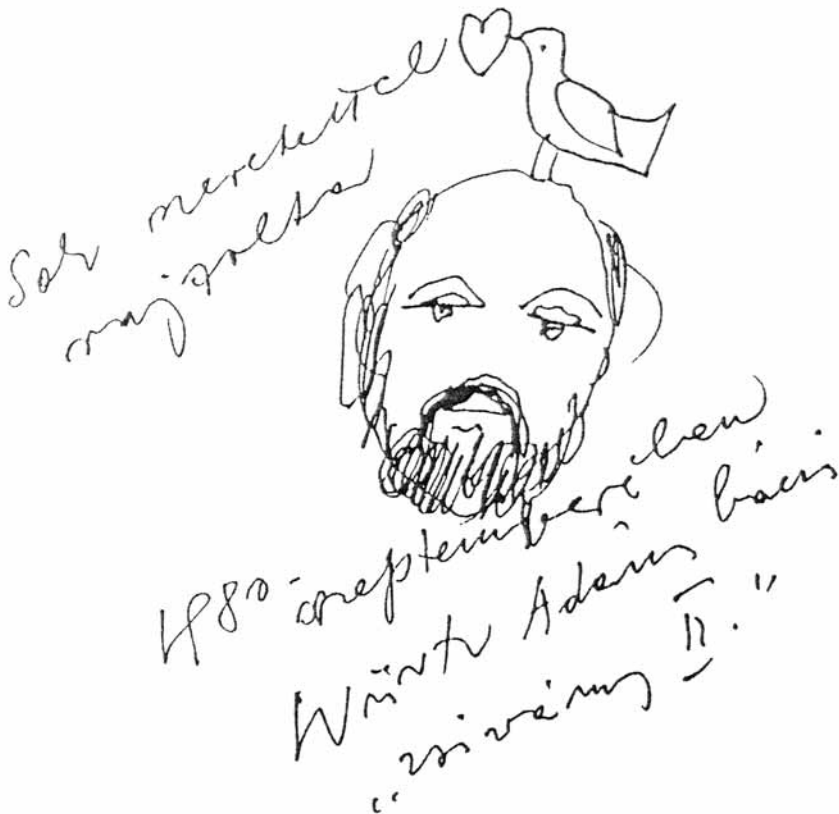
Csupa vér az alkonyi ég,
rőt már a szőlő levele,
levendula lengő illata
járja ruhád át, hisz
csukva a kék ég ajtaja, ablaka.

November

Hóra ébred az ember,
hóra a költő: rím-ember,
tavaly is így volt: remember,
ládd, a világ: kör, embör,
a jövő is emlék, rimembör.

December

Bennünk egy madár énekelt,
éneke színes volt, szíves,
lebullt a fagyba, teste jég,
vagy égre kelt, úgy énekelt,
az ég tüzén most ég el.

Lászlóffy Csaba

Tizenhárom ébredés az álomudvarban – 2005-ben

1. Álomudvar. Ha meghalsz, nincs több tennivalód. (Legalább lesz időd naplót vezetni.) Fura egy millió a hátralevő idő! – mint amikor egy végtelen peronon hátratett kézzel sétálsz, és senkit sem vársz. Mégis jönnek, mint valami többdimenziós álomban, ahányan csak tehetik. Van, aki a fogával mogyorót pucol, egyszerre rágszál s a héját köpködi. Van, aki mintha (v)alagútban fagyoskodna. Van, aki vérhólyagos ajakkal forró imát lehel a Jóisten fülébe. Van, aki a ki(be)járatot keresi. És mindenüknek legalább annyi kereke van, mint egy első- vagy másodosztályú vagonnak vagy hálókocsinak. A mozdonyokat nem számítva. Zajártalom zéró. Persze nincsenek sínek; nem is hívják pályaudvarnak. Csak őrült álomudvarnak.

2. Árnyékbokszolás. Vitatkoztak a terített asztalnál, egymás szavába vágva, csak azután jöttek a sértegetések. Ki tudná megmondani, milyen sületlenségen, semmiségen kaptak hajba? (Mekkora lehetett a „tét”, ha volt egyáltalán?) A zsúfolásig telt, többnyire közönséges alakoktól hangos teremben arcodba csapódott egy-egy ételillat, kellemetlenebb – ruha- meg izzadság- – (ember)szaggal keveredve. Pimaszkodó balekok és puffedt (pöfeteg) belek! A fecsegésre jobban csúszik a bor, még ha savanyú is. A hangzavarban megfeneklett példálózgatásból s a túlzó hasonlatokból nehezen lehetett kivenni, ha valaki ezer év szenvedéseire, netán a Múzsza csókjára, vagy csak a szerkesztőségi gépíró, Marika idomaira hivatkozott... Mély szippantások a friss levegőn: „Nem árt, ha igyekszel kimenekíteni magad (nem kell szó szerint vened: nem csupán csikorgó csigolyádat), nehogy a rendkívül zavaros és fűtött emlékmassa eszméletedhez tapadó képeivel – ha csak fölidézve is egy fémcsattal feltűzött, ormóttan, merev konty vagy egy szecessziós festmény egymásba torlódó hangulatát – végképp agyonnyomjon.” Persze nem muszáj mindjárt történetet kövacsolni belőle, főleg abból, ami nyomban elillan, mihelyt az agy, a szokatlan mennyiségű tömény ital és bor után formálisan is kijózanodik. Csak a lélekben megrekedt rejtély útja tűnik bonyolultabbnak, s ha az eléd álló, feloldozásra váró alak(zat)ok és helyzetek olykor eltorlaszolják a kilátást, kezdődhet az árnyékbokszolás. Úgy tetszik, az emlékezés sem mindig kíméletes: fel-felrémlik egy túsarkú cipőbe bedagadt boka, vagy egy vaskos tréfa (tegyük fel, kutyákat uszítanak rád heccből, s lihegve veted át magad a kóakadályon, nyálad a vártemplom omladozó falrészébe csorog) – az ember utólag elszégyelli magát, hogy mi minden történt, vagy inkább csak történhetett volna vele. Fordulsz, perdülsz, hitvány tested rémálmodban is bűzlik, miként ha savba, szarba mártottad volna; holmi szörnytől tartottál, s lám, te magad vagy a szörnyeteg! Holott királyfi is lehettél volna, hogyha ama hajnalt, azt a véletlenszerű találkozást

nem úgy éled meg. De szerencsére az a kapkodó lélegzetű, ügyefogyott alak, aki a hamis útvesztő horror-variációkkal ijesztő, vagy csak közönségesen buja bugyogásától visszariadt, nem te vagy; elég volt egy pillanat, hogy eltűnjön. Hamarabb, mint a térképről egy lebombázott város.

3. A látogató szemével. A foglár morog. A fogoly nem akar enni. Koszos rajta minden: a zubbony, a szakadt selyemmellény (mintha egy cigányprímástól örökölte volna), a kerges nyakú, foszladozó vászoning. A képe, a nyaka, a fültöve is szurtos. Grimasza némelykor, akár egy gézengúzé. Az is lehet, hogy szimulál. Egész életében ezt tette; mindig meg akart úszni valamit, de mivel nem született elég intelligensnek, a saját kárára fejlesztette ki magában az alamuszíságot. Hiába, az élet bonyolult valami. „Na, ezt is kiönthetem – méltatlankodik a bikanyakú fegyőr, és belenyúl mancsával a pléhedénybe. – Pedig ez babcsuszpájz. Bárki megnyalhatja a kezét is utána.” A fegyenc a falnak támaszkodva rávigyorog; ettől még jobban begerjed: „Még hogy nem akar enni... Egy rab!” S kunkorodó parasztbajuszába törli kövér mutatoujját. Újabbán tilos verni a foglyokat. A fiatal fegyenc hunyorog; nem a naptól, de így adja tudtára az ismeretlen látogatónak, hogy még itt, a rácsos ablaknyíláson besütő piszkosszürke világosságban is ő van fölényben; és élvezzi, hogy együgyű pimaszságának köszönhetően flegma nélkül is köpni tud egyet őrének mogorva képébe. „Csak ne volna fogoly!” – súgja felém sötét tekintettel a bikanyakú. És felemeli a kezét.

4. A csaló. Aznap, néhány órával korábban, láttam már Budapesten. Óriási lépésekkel száguldott el mellettem – nem is száguldott, hanem összevissza rohangált, nyargalt a Dob utcából a Síp utcába, s közben mintha füttyörészett volna, vagy csak csókra állt a szája. Most viszont, a gyorsvonat folyosóján, határozottan zaklatottnak látszott. Kihalt, forró vidéken robogtunk nyílegyenesen. A fülkében ülő útitársak szemhéja le-lecsukódott, egy kényelmesen elterpeszkedve olvasó középkorú hölgy kezében meg-megbillent a kemény kötésű könyv; utána kellett kapnia, hogy le ne essék. A fáradtság meg a hőség lassan kezdte kioltani belőlünk az élet jeleit. Utólag rájöttem, hogy egyedül a folyosón álldogáló férfi miatt tűnt fantomszerűnek ez az utazás. A szél egyelőre úgy suhant el a szemhatár peremén feltűnő dombhajlatot érintve, mint egy távoli sóhajzás. Útitársunk az izgatottság különösebb jele nélkül nézett ki a folyosó ablakán, ámde a felismerés úgy nőtt benne bizonyára, mint egy buborék, amelyik ha tovább feszül, egyszer csak szét pattan. Bár a fülke és a folyosó ablakain tündöklő fény tört be, ő konok tekintettel fürkészte az ég alját. Kelet felől, amerre a gyorsvonat tartott, komor felhők gyülekeztek, s a sűrűsödő vakütés-kék sötétség mögül fojtott morgás hallatszott. A férfi, akit némelyik útitárs csalónak nevezett később, lereagálta a megisméltődő külső zajokat és a mérséklődő – a fülledtséggel fordított arányban álló – délutáni égi világosságot, mint aki előre megsejtve a nyílt mezőkre lapuló hirtelen homály következményét, behunyt szemmel látja is a völgy torkában tomboló vihart. Jó pár kilométerre tőlünk már zuhogott, a vonat mintha kissé megtorpant volna, a mozdonyvezető minden bizonnyal felmérte a váratlan erővel ránk törő zivatar veszélyét. Egyszer a némán álló (egyesek szerint pózoló) férfi is tágabbra nyitotta szemét, és, igaz,

nem túl hangosan, fel is horkant. Tekintetének különös csillámlásai a tört pillanat kemény szilánkjaira emlékeztették – legalábbis azt, aki akkor közvetlenül mellette állt. Határozottan láttam, hogy minden arcizma, nyakán az inak, a válla, talán még a szemidegei is pattanásig feszülnek. Korábban már váltott velünk néhány szót; ezúttal ő maga kezdeményezte a beszédet. „Amikor a Nyugatiban felültem – mondta –, már órákkal ezelőtt megéreztem.” Főlölesleges lett volna faggatni, tudtuk, úgyszólván a bőrére érezte mindenikünk, hogy mire céloz. „Holtbiztos voltam benne, hogy ez lesz... És ilyen lesz.” Szénsavas italt ivott másfél literes üvegből; nem kortyolta, öntötte magába a lehűtött folyadékot. Mégsem izzadt a vihar előtti fülledtségben, miként a többiek. Csak most tűnt föl egy-két gyöngyöző csepp sűrű, bozontos szemöldökén, most, midőn minden dicsekvés nélkül, szinte közönyösen tudunkra adta, hogy máskor is ugyanígy megérezte a vihar közeledtét. Mint az állatok, a kutyák vagy a gyíkok. Mindig előre jelezte benne valami – a szív ritmusa, belső feszültség, az ördög tudja, mi – a derült égből becsapódó villámlást. Nem kellett lefeküdnie s fülét a vonat padlódeszkájára szorítania, láthattuk, most se, hogy meghallja az égháborút. Mosolygott, pedig, érzésem szerint, páratlan készségének megnyilvánulását nagy izomfájdalom kísérte. Emiatt tűnt most rútnak s a keserű, éles ráncoktól megviseltnek a különben szép, impozáns férfiarc. „És földrengés előtt?” – kérdezte valaki halkán. De akkor ő már nem törődött velünk. Az ablak felé fordulva állt, a lét csodálatos ajándékától lesújtottan. Nem nézett vissza többé a rá bámulókra, talán észre se vett bennünket, közönséges halandókat.

5. A debütáló tudat zavarai. Azt mondták, sikerdarab. Ez lesz az első bemutatkozása a közönség előtt. Epizódszerepben, igaz, de a rendező figyelemztette: tőle függ, hogy a darab befejezése eléri-e a kellő hatást! Az a mondat a megbocsátás erejéről... amióta az előadás megkezdődött, egyvégtében a száján volt (a színészek ha sírnak, ha gúnyosan mosolyognak, neki csak arra kell gondolnia, amit a rendező a főpróbán a lelkére kötött)... Ám percek óta erőt vett rajta ez a furcsa kábulat. A kosztüm is túl feszes; szorítja, és mintha valamilyen édes, bódító levendulaillatot árasztana. Megpróbálja némán mozgatni a száját. Mintha nem akarna engedelmeskedni az akarátának... Nem pillanatnyi izgatottság ez, valahonnan mélyebbről jön; az időből. Minden porcikáját bénulás fenyegeti, nem csupán a száját. S ki tudja, honnan – hiába is fogná be a fülét –, más szöveget hall... »Istenkém, csak egy pici erőt adj, hogy le tudjam küzdeni a váratlanul rám törő fáradtságot!« Fullasztó ez a levegőtlenység... Hőguta! Más szavak jönnek be. Nem amiket a szerepében mondanania kell. A leglehetőlenebb félelemérzés, mikor önmagadtól kell tartanod. Egyszerre verejtékezel, és gátlásoktól szorongatott lelked fázik. A „hőgutát kapok” a nagyanyja szavajárása volt. Amikor utoljára nála járt, mind a két szobát kiszellőztette. A régi házban változatlanok, meghittnek tűnt minden, még a lyukas csatornából csordogáló esővíz is. Nagyanyja arra kérte, hogy vegye ki a szekrényből a komor férfiöltönyöket s a többi ócska holmit, amit „haszontalan rongynak” nevezett... A szomszédok nevettek volt rajta, hogy meg tudja állni, hogy ne szóljon az urához. Amíg tudta, kiszolgálta, de miután szélütést kapott, ült mogorván, félreálló kis kontyával a viharvert karosszékekben. Évek óta nem beszélt vele (hogy mit követett el ellene a férje, az családi titok marad). Mi-

kor a vénembert, aki már csont és bőr volt, sikertelen műtét után a kórházból hazavitték meghalni, egyből minden megváltozott a házban. Nagyanyja megmozdult a székében, majd egy botra támaszkodva kibotorkált a konyhába, és megfőzte az ebédet. Kettőjüknek az utolsó előtti.

...Az émelegtető levendulaszag mintha onnan, a koporsónagy szekrényből törne elő s üldözné. Mielőtt a divatjamúlt férfiöltönyöket jól kiszellőztetve visszaakasztotta volna a ruhásszekrénybe – a szobában már sötétség volt –, az „öreglány” a kezébe adott valamit. „A molyok ellen”, mondta éles cérnavigyorral. (A Noé-korabeli selyempapír zörgését még most is fel tudja idézni.) És azelőtt... a temetés napján milyen légies, szinte kisasszonyosan finnyás volt a nagyanyja, midőn kijelentette: „Béni, jegyezze meg, hogy a másvilágon sem bocsátok meg magának!...”

Végtelen ürességet érez. Aztán a taps sortüzetől egész énjében megrázódik. Nem emlékszik rá, kimondta-e a megbocsátásról szóló mondatot. Egyáltalán mondott-e valamit?

Amikor személytelenné vált testét a legördülő függöny mögött a Don Quijoteképpü ünnepelt színész rutinos mozdulattal a karjában felfogta, eszméletlen volt.

6. Névnap előtti éjszaka. A virrasztás árnyékhorpadásai az arcon és a torokszorító felismerés, hogy mindegy, hol van Isten házon kívül, ha belőletek kiszállt. Itt éltél – a szoba melyik sarkából, honnan jött a felszabadító kacagás? Engedd el magad, mondja; de hol a hullámozó vágy, lélegzetetek ritmusa mikor egy volt, vagy azt hittétek, hogy egy? Valahol elveszett, aki volt (belőle), az áradó fortélyos rosszat: a poklot elodázó. Léptei még e falak közt visszhangoznak, s a becs, a kecs főleg, amint a tárgyakkal (el)bánik. Már nem is kérded: „mondd, ki véd?”, hanem a bőre alatt futó vérereket nézed, és nem hallod a lüktetést; néha olyan eleven, mint kakukkos óra: minden ütése szíven talál téged is, nemcsak az időt. A derengés pettyei a bőrön; vagy csupán emlékfoltok (mit tud a megroskadt mellkas, a rugalmasságát vesztett méhfal? már csak egy elnyújtott sóhaj, a teremtés vonaglásaitól mind ritkábban lüktet a velő). Nemcsak össze- és megférni valakivel, de az áhított harmónia(!) is, a megszépítő. A női szerep örök misztériuma – a macskának nyolc élete van, mondja cinkos hangon a tévémondó –; mindig ugrásra készen; ősi mesterség árnyékából kilépve. Lányéka pompázatos völgye; megtáltosodik az idő, s egy kis résen át lelketekig hatol az élmény. A fáradt vérben olyankor, ha alszik a rög, felragyog a másik, amelyik az ürbe vágyott valaha. Ringatóztok, mint fényes ág a hó súlya alatt. A test áldott pazarlása, nem a romboló szenvedély. Szelíd tüzzű, ünnepléses szempár (az erőszak ívlámpafény-villanásainál meggyőzőbb banalitás), amíg nem kezd viaskodni benne az önvédelmi ösztön vagy a gőg. A génüszök. Zsibbadt és zilált és békétlen világ. Mire nyílik szemed: a rázós hegyi útra, ahol benzintől bűzlő tragacsból a hánytató kanyarokat számolva sandítottál a csúcs felé? Vagy a temetőhöz vezető utca földbe süllyedt, öreg házaira? Lazíts, mielőtt elhinné rólad ő is, hogy legyőztek. Az elragadtatás hiánya – akár a megszokás érzéketlen (sáros) lábnyomai a szőnyegen. Ragyog a hideg, s te szűkölnél, mint az állat, ha késszúrások elől menekül. Napokon át a „vétlen bűnök” miatt is büntudat nyomaszt. Elúszik fenyőtömjézság s birsalmaillat, vér-

telenül foszlanak szét a zsigerek a kiszáradt, sárga bőr alatt. Sápadtan, mint a fuldokló Kosztolányi, halálra szántan, mint az óceánnal üzenő Márai. Mészfehér személytelenség. Mikor semmilyen ösztönzés nem segít

7. Vigyázz, el ne csússz! Mióta nem éreztem már működőképesnek érzékszerveimet a fém- és műanyagvilágban. Az este vendégségbe hívtak; ismeretlen nő. A nemzetközi gyorsvonat étkezőkocsijában ismerkedtünk meg, véletlenül. Többek közt rám loccsantotta kávécsészéje tartalmát, még szerencse, hogy farmerban voltam. Gépzene szól, szendvicsektől roskadó tálakat hordtak szét, mindenki zabált, a legtöbben egyben nyelték le a szardíniás, olajbogyós szendvicseket. Egyetlen arcot sem jegyeztem meg, a névjegykártyákat otthon, amint szoktam, gondolkodás nélkül a vécécsészébe hajítom majd, és lehúrom a vizet. N. (elegáns nevet takar, de Nikinek becézte mindenki) pillantásaival mintha nyílt sebet ejtett volna rajtam; jóllehet érezte, hogy kilógok a díszes társaságból (vagy esetleg épp azért), iskolás hangnemben többször is elszavalta, hogy barázdált, „indiános” arcbőröm egyből elnyerte a tetszését. Poharazgatás közben egyszer vagy kétszer mintha távoli robbantásokat hallottam volna, és befogtam a fülem. N. sejtelmes mosollyal karolt belém, és egy mellékkijárat felé húzott. Mikor már nem volt remény kubai vagy osztrák rumhoz jutni, engedtem a paradicsomi csábításnak, mert mint minden Éva, ő is meglepetést ígért soron következő Ádámjának. Az éj és a hajnali derengés metszéspontján szó nélkül követtem, persze fogalmam se volt arról, hogy létezik az a hosszú, sötét folyosó. Nincsenek mellékes történetek, jutott eszembe, amikor már gödröket kellett átugrani. N. merev tartással ment előttem, lámpánk sem volt, időnként egy-egy szál gyufát gyújtottam, de az is hamar elfogyott. „A többire nem emlékszem” – válaszoltam a faggatózásra. Amikor a kábulatból magamhoz tértem, erős reflektorfény világított az arcomba, be kellett hunynom a szemem, s nem ismertem rá a folyosóra, mintha nem is ugyanaz a hely lett volna. („Vigyázz, el ne csússz egy vízisiklón, vagy nehogy varangyos békává változz!” – a fülemben csengett még ez az ugratásnak szánt tréfás megjegyzés, de szégyelltem vele előhozakodni; amúgy sem hatott volna nyomós érvként.) Kivezettek a szabályosan kiépített, boltíves pincehelyiségből, gödröknek nyoma se volt. „A folyosó végén állítólag csónak várt ránk... Ezt Ő mondta” – toldottam meg gyanús vallomásomat elbizonytalanodva. Az elegáns társaság védnökei (a „kidobó fiúk”) előbb lehordtak, aztán kinevettek. Végül tudomásomra hozták: arról a kib...ott csajról mindenki tudja, hogy holdkóros, csak a hülye nem veszi észre rajta!... Különben az is lehet, hogy felöntöttem a garatra – és pimaszul mustárszínű mellényemre mutattak, melyen hányásnyomokat véltem fölfedezni magam is. De hová lett N.?... Egyáltalán azonos-e az általuk holdkórosnak mondott Nikivel? (Akinék sűrű szempillái valami ősi titkot rejtettek előlem, mint a legszerencsétlenebb kimenetelű gyermekkori kirándulásomra emlékeztető nádas, ahol egyszer elmerültem, s mire kihúztak, a szám is tele volt izzappal.) Ha agyonütnek, sem fogom elismerni, pláne ezeknek, hogy megint berúgtam, mint egy disznó, és az egész csak képzelődés, vagy álmodtam.

8. Sétatéri Anonymus. Nem is vér már, inkább kásás (meszes) hó kering az idő erezetében. A tópart közelében a platánfa körül ólalkodó nyúzott, egérképű

alak a lehántott fatörzs iniciáléit silabizálja, s az aritmetikai jeleket. A szürke ruhás (zakójának lelógó zsebei agyonhurbolva), de prófétai pózban tetszelgő kisöreg a holdsarló, később a viharfelhős ég alatt vakoskodva, különös révületben tapogatózik, mint aki megrázó élményt keres: valami alaktalan, nehezen meghatározható, de semmiképp sem semmitmondó rejtjelet! (Az se baj, ha taszít.) Miután akkurátusan megszámozta az anonim szerzők emlékszövegeit – ő, egy más, langyosabb és fényesebb korszak gyermeke –, vakmerő cselekvésre szánja el magát hirtelen: a platán csupaszon fénylő bőrébe úgymond szecessziós falloszt kanyarít. Emlékezetsuszamlások, képzelet vakító lavinája a csontsínű fában. Mind magasabbra nyújtózkodik, hogy az ábra, amibe hetven esztendő tanulságát sűrítette bele, még legalább hetven évig látható legyen; annyi időnként virágzik a kelet-indiai pálma, a *talipot*, gondolja, és könny szökik a szemébe. „Milyen rövid volt az életem, én Istenem!...” Gyorsan elmúlik az este, az éjszaka. Mi lenne, ha itt várná be a fukar fényű virradatot?

9. Platón mátkája. Nem tudok többet mondani Dórácskáról: amikor sokat ivott, mintha a meghatottságtól csillogna a szeme. „Maga ragyog. Hagyom. / Kicsordul a tőgye: vagyon” – Lazac pimaszul ilyen Tóth Árpád-parafrázist (*Magam vagyok...*) olvasott volt rá. Dórácska nem sértődött meg, elmosolyodott, és másnap az irodában kiéhezve próbált fel újabb négy-öt hatalmas melltartót dúsan elomló keblére, melyeket kolléganői szereztek be nem kis utánajárással. Okos nő – mondogatják lekicsinylően a háta mögött. Tizenöt évesen már jegyben járt, de aztán lehúzta a gyűrűt, s azóta ejtette a férfiakat. A három lánytestvér közül egyik elvált, a másiknak börtönben ül a férje. A legidősebb, Dórácska pedig?... „Ő is az én leánykám, rendezni fogom a sorsát” – szabadkozik a megözvegyült apa. Dórácskának persze esze ágában sincs púpot kötni a hátára, márpedig egy férj azt jelentené számára. Legalábbis itthon. Amerika egészen más térsza a szemében (megrázza „loknis” haját, s a huncutka, gesztenyeszínű csigák a homlokába hullnak): ott teremnek a Dórácska kaliberének megfelelő férfiak. Egy-egy bokszolóból vagy súlyemelőből lett kormányzó! Mint, teszem azt, Schwarzenegger. (Habár a korteshadjárat viszolygással tölti el Dórácskát, de azért siet a könyvtárba angol nyelvtudását gyarapítani.) „Egy Platón mátkája lehetett volna!” – sóhajtozik az apja. Sokszor már az volt az érzésünk, mintha a nagy mellű „Platóna” lemondott volna a férfiokról. (Úgy látszik, leszokott a dohányzásról, még mielőtt cigit vett volna a szájába! – mondaná, ha élne, Lazac.) Nemrég Dórácska közelében ültem a tévé képernyője előtt, amikor egy, az óceánparton nyúló naturista strandot mutattak éppen: a *gang hang* amatőrjeit akció közben. A két szeretkező partnert magányos férfiak vették körül, ülve állva vagy a sarkukra kuporodva, a farkukat verve kapcsolódtak be a szabadban közönséges élvezetébe. A nekik háttal álló amazon, anélkül hogy hátrafordult volna, némelykor egy kézmozdulattal jelezte, hogy továbbra is igényt tart-e a körjük gyűlt kanok külső izgatására. Nem lehet tudni, hogy Dórácska elbizonytalanodott-e a szokatlan képsoroktól, vagy növekedett tőle az önbecsülése. Este szokása szerint hamar elálmosodik, hajnal felé azonban már többször előfordult, hogy kétségbeesett hangon férfineveket kiabált. Ilyenkor szokta megjegyezni az apa letörten: „Ha a férfiak okosabbak volnának, álmában kontyolnák meg a lányomat.”

10. Segéljen az Isten, csöves csavargó!

Kiálló lapockájával, rücskös, heges pofájával, ez a zacskós szemű vén csöves a szemétkukákat kerülgeti, holott mindenik egy-egy vén háztömb tulajdona, a lakóbizottságok vásárolták, s egyikük-másikuk azt latolgatta, hogy külön pecsétet tegyen arra, ami csakis az övé, más szemete-mocska, nincs, amit keressen abban! Hát még egy csavargóé; legyen az egyszerű (egyszeri) cigaretta-csikk. Nuku!... Ez az öreg szivar nemcsak kerülgeti a festett kukákat, de nyúlkál is bennük. *Belemerül!* Sőt: egész felsőtestével *elmerül* bennük (ha éppen nincsenek dugig), mint más, becsületesen sziesztázó polgár a friss újságába. (Annak mégiscsak külön szaga van: ha bűdös is, ami „be van csomagolva”, ritkán ilyen csípős.) Nézzétek, hogy néz ki a tekergő! Foszlík le róla a kabát, ha egyszer beütötte a könyökét valamibe, azután úgy kíméli, mintha porcelánból volna. Kinézésre kiköpött olyan, mint egykori – néhai – író kollégánk ügyefogyott manzárdlakó mellék-„hősöcskéje” (ha jól emlékszem, egyik karcolatban a Garibaldi nevet viselte), akinek kisebbrendűségi érzése volt: folyton rettegett, hogy ha valahol megszólal, kinevetik. Nyáron elszegődött mindenesnek, a Tordai-hasadékban vágta a fát, hordta a vizet az akkori uraknak (persze „elvtársak” voltak)... Csakhogy annak volt becsületes mestersége. Ebből viszont senki se nézné ki a mérnöki, vagy bár a tanári diplomát. „Adja oda neki ezt a cukorkát, hát ha éhes – ajánlotta Csucsulya néni a harmadik emeletről. – A gyermek nem szereti, kiköpte, s egyszer már beleragadt a szőnyegrojtokba.” „Maga azt hiszi, attól elmegy? – felelte a rokkant Domnu Pavel, a kazánház felőli földszinti lakásból, elkomorulva; olyan volt, mint egy horgas ulánus, ha kilótték alóla a lovat, akkor is örökké hadakozott valakivel. – Nem fogom ideédesgetni. Van itt pengeblokk is a közelben, van hová menjen, az egész domboldal az övé lehet!” Tehetetlenül ácsorogtak a tömbház előtt, a rongyos ruhájú, porcelánkönyökű, vén csöves meguntta, hogy egyvégtében őt bámulják; abbahagyta a turkálást, úgy látszik, megharagudott, s továbbállt. Csucsulya néni meglepődve tekintett utána (már a csavargó, tekergő népségben is csalódik az ember? – azért segélje az Isten egy könyörületesebb égbolt alatt), a csípős szél dacára valahogy felmelegítette lelkét az öregszag: „Ez úgy ment el, hogy még csak nem is biccentett; amikor jött, bezzeg kedvesen odaköszönt...” De jobb is így, mert a sok búcsúzkodásba – a szó szelíd csobogása mégha csak színlelés is – néha bele lehet rokkanni.

11. Demencia. Mellőzés volt a része. „Édesem” – ezt a szót nem hallotta, talán még korán elhunyt anyja szájából sem. Ma a piacig gyalogolt el, de úgy bedagadt a lába a cipőbe, hogy nem tud benne járni... Fekete rigó hangját várja, lesi, mint őszi délelőttökön. „Párnák közt halok meg, ugye, doktor úr?” Reménykedik, hogy nem lesz majd ilyen leszázalékolt, csonkult a következő életében. Mégsem lenne igazságos, a Jóisten ezt mindenképpen jobban kell hogy tudja. Csak addig tartson ki a hite, amíg valami nagyobb szerencsétlenség, vagy csak egy időármányék, kíméletlenül lecsap rá... Meddig van az ember kiszolgáltatva a véletleneknek? Már bakfiskorában feltette magának ezt a kérdést. Sok jóképű ifjú megfordult a házukban (kérő, igaz, annál kevesebb), apja rokkantan is a vaspántos ládákat tologatta szótlán mogorván, időnként azért rászólt „nyelvelő”, hóbortos leányára, hogy: „Mikor mész már el innen a dol-

godra, hisz a kecskék, tejlő állatok közt a helyetek?!” Értette ezt minden fehérmépre, aki megkéséri az ember életét. Egyik ködös reggelen a szomszéd kertész vette ki (az öreg akkor már összeroppant) dühöngő karjai közül, s egyben védelmébe is vette őt. A hanyatlása lassúbb, mint a szivárgó víz a rozsdás lavorból. Egy láthatatlan lény ágaskodik a mellkasa alatt, hiába próbálnák lencsevégre venni, úgysem látható. „Fülig ér a szátok – mióta követtek, kimérák?... Aztán cserbenhagytok, ebből is látszik, hogy mennyit értek!” A téboly lehet egy ember áttörése önmagához. Vagy akár a gyarló, földön túli világhoz... Már nem emlékszik rá, hol olvasta ezt. Harmónia helyett az a sok kiálló kampó mindenütt, meg a sanda tekintetek. „A bőröm kihűl, ha sokat bámulnak, ha csak megérintenek.”

12. Klementina „áldozatai”. Közös asztalnál ültünk; ő valami zavaros színű kevertet ivott szipókával, én kávéfogyasztottam (mikor kihozták s belekortyoltam, sajnos, már langyosnál is hidegebb volt és íztelen). Sietve bólintott, s mire felnéztem, már el is tűnt a szemem elől. Egy füzetet felejtett a cukrászda asztalán. Belepillantottam: napló volt; úgy látszik, mindenüvé magával vitte. Megakadt a szemem egy nem is olyan régi bejegyzésen s egy keresztnéven. Gyanítottam, hogy közös ismerősről van szó. Utána szaladtam, s miközben visszaadtam neki a füzetet, megkérdeztem tőle: „Nem a szeplős aranyosszéki Klementina az illető?” Elcsodálkozott, de nem jött zavarba: visszakérdezett, hogy honnan veszem? „Feltűnő szépség... és olyan kacér mindenkivel” – vágta rá. Ezen már együtt neveltünk. „Jóságos lány – vélekedett molett ismerősöm Klementináról; egyik cigarettát a másik után szívta –, de elpanaszolta, hogy semmire se ment a jószívűségével.”

Ez a beszélgetés már később zajlott, egy másik lokálban. Keleties zene szólt magnóról. A félhomályban úgy tűnt, hogy a koszos plafonon undok pókok mászkálnak magabiztosan. „Mielőtt teherbe esett, gyanús alakok látogatták – folytatta –, legalábbis ahogy én észrevettem, egy »hadseregnyi férfi barátja« volt.” – A dohányszemcsét figyeltem, mely vastagon szederjesre-rúzsozott felső ajkára ragadt, s szórakozottan vártam, hogy a nyelve hegyével megpiszkálja. „A látszattól ítélve eszébe se jutott férjhez menni. Volt néhány abortusza, ezt nekem is bevallotta, az azonban már meglepett, hogy utóbb mégis ráfizetett: vagyis szült, s a csecsemő halva született... Később kijavította magát, hogy: oxigénelégtlenségben halt meg.” Közbe akartam szólani, de erélyesen fogta le kezem. „Titkolta persze. Hónapokig én se találkoztam vele a megszokott helyeken...” „Én viszont igen” – szúrtam közbe gúnyos felhangon. „...Ki tudja, hova tűnt el. Mert a falujukat messze elkerülte, talán az anyja miatt is szégyellte a dolgot. Én is csak tőle tudtam meg néhány részletet... Elsírta magát, hogy ő milyen árva! Előtte a vodkásüveg; nem is kortyolta, hanem – ilyen rossz hangulatban – valósággal nyakalta a szeszt. »Az anyám agyvérzést kapott«, mondta.” „De hát az anyja él” – szólaltam meg ismét, de mert kissé bőbeszédű nőismerősöm tagadólag intett fejével, kaján mosollyal vártam a fejleményeket. „Amint utólag kikövetkeztettem: az anyjától is már rég meg akart szabadulni.” „Még szép, hogy nem ő maga ismerte be ezt is.” „Amint hallgattam, bevallom, csodálkozásba ejtett, hogy barátnőm milyen folyékonyan, élénken számol be élete legtragikusabb eseményeiről. »Mások hogy nem hallottak a gyermekedről?«

– tettem fel neki a kérdést. »Eltitkoltam – mondta Klementina, lebiggyesztve ajkát. – Kurván jókat kérdezel.» – S még hozzátette: – «Olyan csodálatos fiam már úgyse fog születni, érzem.» „A kis pihegő »angyal«” – húztam föl a szemöldököm. „Miközben én kiszáradt torokkal a részletekről faggattam, ő kedvetlenül bámult maga elé, mint aki unja a közbeszólásokat. Azt viszont nem tagadhatom, hogy őszintének látszott. Beismerte, hogy egyetlen vágya volt mindig... Hogy szabad legyen!... Ahogy utólag végiggondoltam: szegényke amenynyit szenvedett, ez nem olyan nagy önzés részéről” – fejezte be naplóíró ismerősöm; s tapasztalnom kellett, hogy némelykor az öngerjesztett lelkiállapot is könnycseppet csalhat ki az ember szeméből. Ennyi elpazarolt együttérzéstől különben, akárha epekrízis előtt lennék, enyhe hányinger fogott el. (Kár, hogy akkor még nem javasolhattam neki, hogy a rászédettség lelkiállapotáról kíséreljen meg naplót írni.)

A napokban a város egyik mellékutcájában összefutottam Klementinával. Kanárisárga szerelésben feszített, a haját újabban kétszínűre festette. Habár enyhén spicces volt, valahogy mégsem tudta leplezni idegességét. Részvéteimet fejeztem ki a kettős gyász miatt. „Miféle gyász?... Nem néztem ki belőled, hogy ilyen vicces alak vagy!” Kétségtelen, kiborult állapotban láttam viszont. Barátnőjére hivatkoztam. „Milyen Magdus? – kérdezte fojtott ingerültséggel. – Fogalmam sincs, kiről van szó.” „Az, aki naplót vezet...” Nem látszott zavartnak, csak sértődöttnek. „Úgy látszik, mindenki megmarhult!” – mondta meggyőződéssel, s köszönés nélkül faképnél hagyott

13. Az emberkerülő álma. Megszenvedte ő a hazátlanság állapotát. Törzs helyett torzsa, termőtalaj helyett porladó rög. A még fel nem ocsúdó faluhosszán eljutott a letaposott sövényig; mögötte a ringatózó fű. Ilyen korai órában még szendergett; de amint szemével újra meg újra befogta a tágasságból kiszakított földdarabot, már érezte, hallotta a zizegést, a zengést, ahogyan a zihálást mellkasa alatt. Rég kiszemelte magának ezt az elkerített, üres telket (nem volt kopár, csak elhagyott, elhanyagolt); várta, hogy leszálljon a hajnali köd, mást nem látott, csak kiirtani való gatz, gyomot, mégis azon járt az esze, hogy hová tenné a kertkaput. Mindig valamilyen menedékre vágyott. Volna tehetsége gondolni egy ilyen kertet, s gyümölcsöztetni. Azt mondják, igaz, semmi sem olyan veszélyes, mint a tehetség. Ám ahányszor magányosan végigkóborolt a réteken, s elérve az erdő szélét lepillantott, nem tudott megkapaszkodni másban, mint ebben az elhanyagolt kuszaságban. Mintha valahogy kilógott volna Isten zsebkezdőjéből, melyben a táj ringatózni látszott. Mi kell ahhoz, hogy emberarcot adjon valaki az elhagyatottságnak?... A kert álmképébe kapaszkodott. Hogy legyen valami, ami kitölti az öregség napjait. Mintha kicsúszott volna keze közül az igazi lehetőség, vagy ő csúszott ki egykor a szerencse markából. Csak embert ne lásson. Jócskán benne van a korban, nem szívesen osztozkodna senkivel (eddig se tette). Sose tudott kitárulkozni se barátinak, se fehérnépnek. De egy ilyen kertben minden lehetséges volna. Képzeltbeli beszélgetésekkel töltötte meg máris. Lesz-e ereje küszködni a burjánokkal? Kigereblyézni a földből a gyökérmaradványokat, összeszedni s elégetni a gatz? A bürök terem, nem vetik. Elég egy ringó ág vagy egy fűszál rezzenése, hogy ne azt lássa maga előtt, ami elmerül, ami belevész a sárba, hanem amire örökké vágyott: a

sápadtzöld, zsenge palántákat. Melegség járta át testét, aromák, illatok sűrűjébe érve a kert emberarcát kereste. Főlnézett: egy magányos fa ágain pár szem, madárcsórtól megfeketedett aszúmeggy. Behunyta szemét, s lassan lebegni kezdett. A teremtés megtapasztalásának szabadságára vágyott mindig. A kerti munka a legjobb szer, hogy ne gondolj egyéb nyomorúságra. A kapor, lám, magától is megnő. Lestyántövet, bazsalikomot, rebarbarát valahonnan szereznie kell. Hát még a csombor, a kakukkfű! Épp az hiányozzék a kertjéből? Lesz petrezselyem, saláta, tök, paprika, paradicsom. Érezd, hogy nősz, miközben az, amit elültetél, gyökeret ereszt. Hol is olvasta, hogy a gazda lába nyoma hizlalja a talajt(?); és amit megízlelsz, a keserű, a savanyú, az édes – minden termés a tiéd. A kicsírázott tavalyi hagymát ha idejében földbe teted, májusban friss zöldhagymát vehetsz ki. Egyszer aztán, a kutyatej kibuggyanó, mérges, fehér leve helyett, fénnel telik meg a kezed. Ki szab határt a színeknek, az illatnak? A szél szabadon száll a magasban, meg a madárdal; de mindez a megtartó hely tudata nélkül aligha szerez örömet. A süket csendben letarolva minden, hiába lesed a lélek neszezését. A pusztulás képe, az üresség semmivel sem mérhető. Állt félig már napban, félig árnyékban, savanyú szagot böffentve. Végigkódorogta, végigaludta a fél életét; egy idő óta valami zavaros nyugtalanság űzte az elhagyott telekre. Hányszor ólálkodott itt, akár egy spicli?! Idegenek jöttek, be-bekukkantottak a düledező kerítés mögé (akkor még nem hordták el a környékeliek a léceket); egyik alkalommal egy kopasz fejű srác bemászott zöld almát lopni. Bizalmatlanul figyelte, mintha őt félelgesítené meg. Így rejtegeti vagyonát a koldus, gondolta – de ki elől? Amint átadtad magad bármely hitvány kis szenvedélynek, gyötrelmek várnak. Több ez, mint amikor a tekintet valami rendkívüli vonzza, mint körös-körül a hegyek, a nyírfaerdő. De amit itt lát, se nem szép, se nem fenséges; inkább formáját vesztett. S no persze: rendeltetését!... Ha hanyatt fekszik s lehunyja szemét, akkor is csak bizonytalanság és homály. Tarackos földdarab, hosszan állt művelés nélkül. De az esőtől felázott földet az ásóval jó mélyen megforgatja majd, s ha az alsó rétege homokföld, remény van arra, hogy szőlőjét nem lepik meg majd a gombabetegségek. Korai szőlőfajtákra, hamburgeri muskotályra gondolt. Képzletben már törte a gyepűt, ahol a szőlősorok helye lesz. És két-három mogyorócsérjét is elültethet. Előre izgatta, hogy heves zivatarok idején hová folyik alá majd az esővíz. A sövényen kívül az árok szélén fekete malacok dideregtek; a szamócatövek az ösvény mellett váraoztak nyakig iszapban. „Ne felejtsek el kiszórni egy veder fahamut, ha elültetem az epertöveket. S a gyökereket, a burjánbokrokat kivágni egy fejsze is kéne – köhögte fel csúnyán minden gondját –, ha volna.” Mégse kívánható el tőle, hogy egyből: **kertté váljon!**

Gyárfás Endre

A nyerő nap: tizenharmadika

Január 13. Kedves Naplóm! Örömmel közlöm Veled, hogy majd szétvet a boldogság. Nyertem! Mindig tudtam, hogy tizenharmadika az én szerencsés napom. Félmillió üti a markomat. A hazai és külföldi vegyes tulajdonú cég, amely az örömhírt levélben hozta tudomásomra, garantálja, hogy az összeget két héten belül megkapom. Csak a bélyegzőt kell kivágnom levelük fejlécéből, ráragasztanom egy cercófmajmot ábrázoló képeslapra, és elküldeném a megadott címre. Így szerzek jogot arra, hogy bejegyezzen a KUKSI. Ez rövidítés: Kizárólag Úriasszonyoknak Kedvező Sorsolások Irodája. Ja, a képeslapot csakis vanádiumbetétes vadonatúj tollal szabad megcímeznem.

Január 22. Hurrá! A félmillióm már az ajtón kopogtat. Csak ikszelnem kell, három árucikket egy megrendelőlapra, és postai úton átutalnom a vételárat. De hát amúgy is szükségem van arra a foszforeszkáló műmárvány szentjánosbogárra, melynek fényénél éjszaka is megtalálom a szétnyitható fakutya-vihogtatót. Ami persze nem működik a zabhegyező alakú mini áramfejlesztő nélkül.

Február 13. Már megint tizenharmadika! Ugye, te is örülsz, Naplóm, hogy ismét nagy szerencse ért engem? Kivehettem a bankból a megtakarított pénzemet, és feladhattam a KUKSI bankszámlájára. Ha ezt nem teszem meg, képtelenek kitölteni nevenre a Rolls Royce gépkocsi forgalmi engedélyét. Ja, el is felejtettem beléd írni, Kedves Naplóm, hogy a félmillió ígéretése csupán trükk volt.

Legutóbbi levelükben azt írták, hogy valójában a Rolls Royce jár nekem. Miután átvettem, benzinre, extrákra, ülészuhatszereire adják az a félmilkót. Nem baj, akkor is jól jön.

Március 13. Nemzetiszín szalaggal és EU-jelvényvel díszített csomagocskát hozott a posta. Padlizsánszínű merített papír volt benne, gót betűs, idegen szöveggel. Mielőtt aláírással visszaküldtem, szótár segítségével sikerült kiderítenem, hogy lakásomban hét finom úriembernek kell szállást biztosítanom. De csak arra az időre, amíg a Rolls irataiból valamennyit rám ruháznak. Ruháznak, az biztos, a szótár egyértelműen állítja. Csak az igekötőt illetően ajánl alternatívát: rám- vagy meg-

Április 13. A fiatal emberek már egy hete itt laknak. Nagyon rendesek. Nappal alszanak, ezért nem szabad tévéznem. Esténként azonban üzleti útjaikra távoznak. Amint megfigyeltem, cercófmajmot ábrázoló képeslapokkal és vanádium tollbetétekkel kereskednek. Mű-szentjánosbogár, fakutya-vihogtató és zabhegyező áramfejlesztő mintakollekciójukat egyelőre a spájzomban tartják. Az üvegeim helyén. Azokra úgyszincs szükség, mert már kitétek belőlük a befőttet.

Május 13. Ne haragudj, Kedves Naplóm, hogy itt, a kapu alatt, a lépcsőház félhomályában körmölköl beléd, a házmesterné macskájának társaságában! Lakóim ugyanis kitesékeltek a lakásomból. Amikor emiatt kérdőre vontam őket, a KUKSI fejlécével ékesített papírokat dugtak az orrom alá, és mutogattak a szövegek

alatt látható aláírásaimra. Való igaz, mindegyik az én saját kezűm.

Tény, hogy ma éjjel nem lesz hol lehajtanom a fejemet. De semmi vész. Sőt! Óriási távlatok nyílnak előttem. Kozmikus szerencse ért. Nem véletlen, hogy ma is tizenharmadika van. Megosztom veled az örömhírt, Kedves Naplóm.

Részt vehetek egy űrutazáson! Ezt a fantasztikus mázlit! És minek köszönhetem? Annak az áldani való cégnek, a KUKSI-nak. Képviseelői, akik a lakásomban vannak, meg is nevezték az űrutazás célállomását. Amikor az ajtóból visszafordultam a fogkefémért, meg is mondták kerek percc:

– Mars!

TOLDI MIKLÓS

HAIKU

Csorba Simon

Aradi tizenhárom

Mottó: „Lehetetlen megoldani a problémát ugyanazzal a gondolkodásmóddal, mint amivel a problémát felállították.”

A. Einstein

„A zarándok célba ér és tájképet fest” címmel fogalmaztam meg a 2005. évi festő programomat.

Előző évben a *Zarándok* figuráját ábrázoltam. A Hospice Alapítvány Kenyeres utcai épületének folyosóján látható néhány képem ebből a sorozatból. Gandhi mester híres alakját ábrázolom, amint botra támaszkodva a Gangesz felé ballag, meg-megállva.

Idei *Tájkép* sorozatom egy háromszáz éves felsőmocsoládi hársfát mutat be. Ezt a fát az ősi kastély melletti erdőben fedeztem fel. Szinte döbbenetes méretekkel rendelkezik (lásd a fotómellékletet). A falusiak körében is létezik a

legendája, és védett fává nyilvánították a hatvanas években. Virginia húgom, aki a birtok jelenlegi gazdája, vitt el a fához és mutatta meg a „Pokol torka” nevet viselő szurdokkal együtt. Megrendítő élményben volt részünk. Gyermekeimmel és feleségemmel rendszeresen felkerestük ezt a spirituális természetvédelmi területet. Somogyban, Felsőmocsoládról van szó, ahol édesanyám született, ahol kisgyermekként rohagáltam a parkban és a kastély ódon termeiben. Tavaly és idén kisgyermekeim fedezték fel apjuk nyomait, nagyanyjuk emlékeit. Nagyapjuk ölében ücsörögtek és hallgatták a „helyszellemének” emlékező szavait. Szinte iták az élményeket. Együtt firkáltak velem, reggel és este együtt fociztunk a falusiakkal. A helyszínen készített rajzokból és fotókból kiindulva festettem meg a *Felsőmocsoládi tájkép triptichont*. Ezeket egy szeptemberi kiállításon be is mutattam a K. A. S. Galéria falain. Az egész folyamatból érdekes módon kiemelkedik az *Aranygyapjú* című alkotásom. Rég nem látott futótársam, barátom ugyanis megajándékozott egy kecskebőrrel. A bőr által hozzájutottam egy olyan felülethez, amely alkalmat adott a spirituális táj mitológiai megjelenítésére. Sok bolyongást követően ugyanis ezen a nyáron már második al-

kalommal tölthettem el hosszabb időt családom körében, azon a helyen, ahol magam is kisgyermekként hancúrozni oly nagyon szerettem. A falusi emberek idén már régi ismerősként üdvözölték gyermekeimet, rám pedig az öregek tényleg emlékeztek, és gyermekkori anekdotákkal szórakoztattak. Felidéztek édesanyám, Bánó Mária emlékét, aki szintén festő volt, a kastély urának egyetlen leánya. Négy fiúgyermek testvére. Volt neki is egy húga, akit Virginia névre kereszteltek – a családi hagyomány szerint –, de ő fiatalon elhunyt. Édesanyámnak is öt gyermeke született, én vagyok az egyetlen fia és a legidősebb unokája Bánó Ivánnak. Virginia húgom pedig követi a hagyományt, és neki is van egy „Kisvirzsije”. Október 15-i kezdéssel kiállítást rendez édesanyánk emlékének. Édesanyánk neves somogyi festőnő volt, Ruisz György és Geró Kázmér festők tanítványa. A Kaposvári Balázs János Képzőművész Kör alapító tagja. Most ünnepélyes keretek között a kastély termeiben fogja bemutatni a család tulajdonában fellelhető festményeit, grafikáit. Ezen a szent helyen volt első műterme, az egykori halastó partján. Ezt a területet feldúlták az államosítást követően. Virzsi húgom mindent elkövet annak érdekében, hogy a kastély a régi pompájában, egy gazdagon burjánzó park közepén tanúsítsa, hogy a rend mindig helyreáll, amikor eljő a rendezés ideje.

Összegezve: hazataláltam Somogyba, és velem jöttek mindazok, akik hozzám tartoznak. A műalkotás folyamata és az előre megtervezett téma valóban szerencsésen találkozott a megvalósulás közben. Ez mint saját élmény, igen maradandónak látszik, amennyiben maga a háromszáz éves hársfa is hozzájárul és megerősít abban, hogy „amit az ember elront, azt a természet helyreállítja!”

Most, amikor a Röck Szilárd utcában sétálok, megállok a 13-as számú kis egyemeletes épület előtt, és születési helyszínemet tanulmányozom (lásd a

mellékletet). 1943-ban ebben az épületben működött az Országos Bábaképző Intézet, ahol szerencsésen földet értem. Ma egy emléktábla hirdeti a nagy múltú intézményt. Most is a SOTE birtokában van az épület, de nem gyógyító funkciót lát el. Nekem ez egy új információ.

Miután 2000-ben vettem feleségül Juditot, az önkormányzatban kiderítették, hogy a László keresztnévem mellé még az Iván is társul. Sőt, születési anyakönyvi irataim között megtalálható lett a fent említett Bábaképző Intézet címe is. Magyarán, évek óta élek azon a környéken, abban a pesti kerületben, ahová születtem, de erről miért nincs tudomásom? Ellenben arról, hogy kedvenc számom a 13-as, végre meggyőző érvel rendelkezem. Igen, Iván nagypám 1888-a születése okán lett a nyolcas is fontos szám az életemben, hiszen

a nyolcadik kerülethez tartozom, amióta csak élek. Rövidebb, hosszabb megszakítások voltak ugyan a „nyóckerhez” való kapcsolódásomban, igaz, mégis úgy emlékszem ma, hogy első pesti utam is ide vezetett, a Bródy Sándor utcába. Nagynéném hívott vendégségbe, második gimnazista koromban. Ő azóta is itt lakik. A hatvanas évek elején kollégista voltam a Mária utcában, itt a szomszédban, és az Állatorvosi Egyetemre jártam. A Horánszky utcában lakom jelenleg. Tehát élettörténetem a 8-as és a 13-as számmal szoros összefüggést mutat. Amikor ebben az esztendőben, 62 évesen művészként nyugdíjas lettem, ám közalkalmazottként tovább dolgozom a művészetterápia területén, csak arra tudok gondolni, hogy szerencsés csillagzat alatt születtem! Ősi magyar családba születtem. Véremben, génjeimben maga a művészet lüktet csilapíthatatlan erővel. Szerencseszámom a 8 és a 13.

Az „aradi 13” vértanúk emléknapja ma van, és ragyogó napsütéssel dicsérjük az Urat. A szabadságért áldozták életüket, mint ahogyan előttük és utánuk is sokan. Én vajon teszek-e valamit a szabadságért? Mint művész vagy mint művészterapeuta mit áldozok fel a közösség javáért? Igen, ezt az írást annak szellemében fogalmazom, hogy saját életem is számtalan titkot rejt. Például a 13-as számhoz való reális viszonyulásomra csak idős fejjel nyerek magyarázatot. Milyen jó érzés tölt el most. Elmondhatatlanul laza vagyok és bizakodó.

Otthon van egy étkezős konyhánk, melynek egyik falát úgy alakítottam ki, mint egy fotóalbumot. Őseink, gyermekeink, unokáink fotóit rendeztem csoportba. Ezek között tegnap este észrevettem egy torontói aranyplakettet, a következő vésett szöveggel:

„Megemlékezésül Csorba Simon László részére,
aki 48 km-t futott a magyar szabadságért,
1989. december 9-én.”

A politikai rendszerváltozás idején Torontóban voltam. Október 6-án is maratonit futottam, novemberben a New York-maratonit lekéstem, de a Central parkban futottam egy privát maratonit, hogy Torontóban az eltervezett 48 km-t felajánljam hazám szabadságáért. Karácsonyra érkeztem haza. Láttam Ceaușescu elnök kivégzésének tévéközvetítését.

Tegnap este az jutott eszembe, Fifu barátom késő esti látogatását követően, hogy egész életemben a kisebbséghez tartoztam. Ő első filozófusi prezentációját, a doktori disszertációjának könyvváltozatát hozta nekem ajándékba. Így néz ki a borítója:

Szabó Zsigmond – A KELETKEZÉS ONTOLÓGIÁJA
(A végtelen fenomenológiája)
A köszönetnyilvánítás részben ezt írja (többek között):
Köszönöm Csorba Simonnak a futóedzéseket.

Megajándékozom egy felsőmocsoládi rajzzal. Ez a háromszáz éves hársfát ábrázolja a Pokol Erdejében, a Pokol Torka közelében. Azért említem itt és most ezt a történetet, mert amikor 1990-ben Nyugat-Európába utaztam, egy lellei fűzfát ábrázoló tusrajzot adtam cserébe utamért, mely rajz Fifu családja tulajdonába került. Kölcsönkértem kiállítás céljára, de nem adtam vissza. Továbbadtam egy régi barátomnak, aki Párizsban dolgozott pszichiáterként, és

az ő intézetében vezethettem rajzcsoportot. Munkám végeztével hazafutottam 28 nap alatt. Fifu megbocsátott nekem, de bennem maradt büntudat. Tegnap este jóvátételként megkönnyebbedve adtam át neki a rajzot, Megértettük egymást, és hosszasan elbeszélgetünk régi dolgainkról, a 13-as számról, az ARADI TIZENHÁROM szent vértanúságáról és a becsületről. Betyárbecsület köt össze bennünket. Most, hogy végre a fűzfától eljutottam a hársfáig, ő pedig a doktórátusáig, a futás is összehoz minket. Azóta, hogy együtt futottunk a Margit-szigeten, rendszeresen edz. Lelle és Felsőmocsolád nincs messze egymástól, kb. 30 km az egész. Nekem mégis sok évembe telt megfutni ezt a távolságot! 1972-ben rajzoltam a fűzfát, 1990-ben elkértem Fifutól és Koppánynak adtam Párizsért. 2002-ben edzettem Fifuval és 2005-ben megjelent filozófiai műve, mely a keletkezés tér- és idővonatkozásainak vizsgálatán keresztül elvezet minket a „fenomenológiai diagonalizáció” fogalmához (többek között). Végre megajándékozhattam őt egy, a fűzfánál is nagyobb fával, mely háromszáz évével egy valódi hársfamatuzsálem. Barátom örvend. Engem megnyugtat öröme. Édesapja nem forog többet a sírjában a szomorúfűz miatt. Egyébként régen kivágtak már, és Koppánynál azért van jó helyen a rajz ott Párizsban, mert itt kisgyermekként gyakran megmászta ezt a parti fűzet. Ágai közül kémlelte a távoli Balatont, hogy lát-e egy fehér vitorlát hazafelé közeledni...

Rám jellemző módon, ismét és megint, személyes, sajátosan nyílt, őszinte megnyilatkozást teszek közre. Engem megragadott és fogva tart mindmáig Kerényi Károly mesterműve, a görög mitológia magyarázata. A jungiánus mélylélektani elemzések okán érzem érintve magamat. Amikor Einstein mottója mellé helyezem – párhuzamként, eszmefuttatásként – Kerényi ötletét, a mélységgel és a hagyománytisztelettel kapcsolatban, mely Thomas Mann mesteri tollával ékes, magam is elbűvölődöm a görögök istennőitől, rendesen. Kerényi a *Nap leányai* (Gondolatok a görög istenekről) című munkájának záró képeként a következőkkel szembesíti az olvasót:

„Már Thomas Mann is megemlítette a „mélységbeli kötő-példázó” jelleget a *József és testvéreiben*. József mondja e szavakat először a Napkirály előtt, így itt eredeti szövegösszefüggésében idézzük:

– Mélységes a múlt kútja... Mert a példázó hagyomány a mélyből jön, amely alant van és köt bennünket. De az én Istentől és a szellemtől való, mely szabad. A művelt élet pedig az, hogy a mélységbeli kötő-példázó az én Istentől való szabadságával valósuljon meg, és nincs emberi műveltség sem az egyik, sem a másik nélkül.” (Villino del Sogno, Ascona. 1943. december 21-én. Utószó, 172. oldal.)

A téli napforduló napját választja közlése dátumául. Koincidencia ez, akár csak egyezése a születésem évével. 105 napos voltam ekkor. Továbbá a művészetterápia vezet el engem a nyolcvanas évek derekán Szigligetre, az Alkotóházba, ahol összefutok Kerényi Gráciával, a mester leányával. Vele személyesen akkor kerülök mélyebb kapcsolatba, amikor egy sajnálatos autóbalesetet követően a Budakeszi Rehabilitációs Intézetben felkeresem és rendszeresen látogatom. Hamarosan távozik az élők sorából, szinte éhen hal benuványa miatt. A temetésén is jelen vagyok, és azóta a Farkasréti temetőben rendszeresen meglátogatom. Spirituális a kapcsolatunk. Emlékeztetett édesanyámra, akit 1980-ban veszítettem el.

Rövid ismeretségünk alatt édesanyámról sokat beszélgettünk. Ő édesapjáról emlékezett meg. Anya-fiú, apa-leány kapcsolatunkat elemeztük. Máig őrzöm e meghitt beszélgetéseink hangulatát. Édesapja műveire is ő hívta fel a figyelmemet. Korábban nem foglalkoztam behatóbban a Kerényi Károly-féle mitológiai szemlélettel. Ellenben 1989-től, New York-i utazásomat követően, ahonnan a C. G. Junghoz fűződő saját élményeimet hozom, e két szellemiség beragyogja életemet, művészetemet.

Megfestettem 1999-ben az *Ébredés* címet viselő nagyméretű, a görög mitológia témakörét ábrázoló festményemet. Hat különálló képet, egyenként fakeretre feszített jutaszöveten, 2×1,5 méteres méretben, tehát 12 méter hosszban, a terem mennyezete alá installálva, frízszerű megjelenésben. A SOTE Neurológiai Intézetének konzultációs termét díszítik, ahol a orvosok szigorlatoznak, ahol az esetmegbeszélések történnek. Szirmai Imre professzor úr rendelte meg. Jankovics Marcell művész kollégám leplezte le, és elismerte, hogy mitológiai témakört bemutató művet még nem mutatott be, a klasszikus lepelszéthúzással mintha színpadi kép elől venné el a függönyt. Aszklepiosz, az orvosisten jön elő, Apollón és a múzsák karának társaságában. Egy kisgyermekkirály és néhány állat kíséretében (őzbak, gúnár, sas és levéllenyomatok). Saját leleményű, homokos, freskótechnikával dolgoztam.

Maga a kulcsfigura is érdekes. Művészetterápiás megjelenítődés.

Történt ugyanis, hogy 1998 karácsonyán felkeresett egy Christiana nevű kanadai művésznő, hogy hospitáljon a Lipóton, ahol művészetterápiás foglalkozásaim vannak már a nyolcvanas évek óta. A SOTE-képmegrendeléssel el voltam akadva. Szirmai kritizálta a szakállas figuráimat, mert szerinte ezek mind önarcképkísérletek. Belőlem pedig egy példány is elég. Szóval megjelent a nő a műtermemben, felkötött jobb karral, mert balesetet szenvedett.

A látvány emlékeztetett a Santorini Apollóra. Ezt a festménytörödéket nem sokkal ez előtt egy kiadvány lapjain vettem észre, de csak Christiana jelensége világította meg elmémet, és azonnal tudtam, hogy Aszklepiosz történetét fogom megfesteni. Mind a hat kép külön is érthető, ám egymás mellé helyezve a tisztulás és az időben való előrehaladást mutatja be, nyugatról-keleti irányt követve. Jó érzés visszagondolni az eseményekre, a történetre. Christiana 2002. szeptember 10-én repült vissza Kanadába. Közben is eltávozott néha, és képeslapokat küldözgetett. Eltemette édesapját is. Édesanyámra még jobban hasonlított, mint Kerényi Grácia, és már rég nem hallottam felőle. A klasszikus MÚZSA jött el hozzám?

Kérdés kérdést követ.

Most, itt nem emlékezem tovább. Arra tettem kísérletet, hogy felidézzem Einstein mester gondolatát, a „mottó”! Mit üzen nekem ő és minden vele együtt gondolkodó? Talán éppen ezt, amit elmondtam, talán egészen mást... Szent igaz, ha a problémát, ami betölt, el akarom engedni, akkor egy másik gondolkodásmódot tanácsos folyamodni. Ugyanis az, ami által a problémát felállítottam, akadályoz. Paradigma kell, egy másik gondolkodás, egy másik üzemmód! Ez pedig a kreativitás, a művészet. A mélység és a hagyomány. És mindenekelőtt a nő, aki inspirál, aki a múzsa, aki minden művészt, még magát Istent is folyamatosan megdolgoztatja! Ádamból kénytelen kisarkítani egy darabot? Ádám oldalbordájából kell Évának létrejönnie?

A teremtés soha véget nem érő folyamat.